

Master i Arkitektur
Vår 2017

Prosess
Bokvalitet

Adeline Arnesen

Utviklingen av prosjektet

Denne oppgaven har utviklet seg på en måte jeg ikke hadde kunnet se for meg da jeg valgte å jobbe med temaet “bokkvalitet”. Jeg har forsøkt å hele tiden gjøre det som har vært riktig og best for oppgaven. Jeg har lagt mest vekt på det som kan bidra med noe nytt i debatten om hva bokkvalitet er. Fokuset som jeg tidligere hadde på selve boligen, har derfor gradvis blitt mer og mer rettet mot konteksten til boligene, og hva boligene har til felles. Det har vært spennende for meg å arbeide med arkitektur på en ny og annerledes måte enn hva jeg er vant med. Hvordan kan det legges tilrette for at boligene som tegnes og bygges blir best mulig både for enkeltmennesket, men også for fellesskapet? Det har blitt nødvendig med justering av problemstilling og oppgavestilling ettersom oppgaven har utviklet seg.

Justert problemstilling

Langsiktig byplanlegging og tilstedeværelse i arkitekturen har aldri vært mer aktuelt og viktig enn det er i dag. Hvor skal vi bygge, og ikke minst - hvor skal vi ikke bygge.

Hva er arkitektens rolle i dette? Arkitektens begrensninger ligger i at de færreste innehar dyp kunnskap på alle fagfelt. Arkitekter kan ikke «alt» om noe. Samarbeid og innhenting av informasjon fra andre er derfor svært viktig. Arkitektens styrke i dette er å se helheten og å forstå de ulike skalaene. En god arkitekt kan noe om «alt». Alle ulike aspekter må bringes sammen til det best mulige resultatet. Arkitekter har én viktig oppgave her i verden, og det er å forstå opplevelsen av våre fysiske omgivelser, og å skape gode rom for mennesker.

Så hvordan kan vi forme våre omgivelser for å skape bokkvalitet og gode rom for mennesker samtidig som det fortettes?

Justert oppgavestilling

Basert på tematikken fra forarbeidet og problemstillingen ønsker jeg jobbe med bokkvalitet i alle skalene av våre fysiske omgivelser. Det vil si å analysere og å ta grep i alle skalene i forhold til hvordan de svarer til bokkvalitet. Jeg vil fokusere arbeidet i de ulike skalaene på hvordan det er å være menneske i skalene, hvordan man kan forsterke og/eller utvikle stedets identitet og hvordan man kan styrke en bærekraftig utvikling.

Husbankens definisjon av bokkvalitet

Estetisk utforming

Høy kvalitet i utforming er viktig når man skal bo tett, både når det gjelder boligen og de private- og felles utearealene. I forbindelse med utforming av bebyggelsen bør man unngå monotoni. Individuelle løsninger, variert arkitektur, vegetasjon, farger og materialbruk kan bidra til at området preges av mangfold og egenart.

Varierte og gode møte- og oppholdssteder som ivaretar flere funksjoner

Når mange skal dele på arealet, er det viktig å lage flere små og varierte oppholdssteder tilpasset ulike grupper. Lekesteder skal være tilpasset barn i ulike aldersgrupper. Man kan dele opp utearealet i rom med forskjellig størrelse og type. Uterom kan skilles ad ved beplantning/vegetasjon. Bruk av materialer, farger, belegg og møblering bør varieres for å skape trivsel og variasjon i et boligområde. Ut over rekreative rom er det behov for fellesrom til aktiviteter og lagerrom til drift og vedlikehold.

Trygghet i forhold til trafikk og kriminalitet, universell utforming

Et godt bomiljø forutsetter at man ivaretar hensyn til alle grupper; særlig barn, unge, eldre og funksjonshemmede. Universell utforming er det grunnleggende prinsippet som må følges. Utearealene kan designes slik at de bidrar til å forebygge hærverk og kriminalitet. Dette kan gjøres gjennom enkle tiltak som bevisst utforming av vegetasjon plassering av belysning etc.

Solrik og skjermet uteplass

Lokalklimaet er viktig for trivselen både på privat balkong/uteplass og på fellesområdene mellom husene. En romslig, privat uteplass med gode solforhold og et lunt og skjermet inngangsparti er vesentlige detaljer for opplevelsen av bokkvalitet. Svensk forskning har kommet til at minst ¼ av utearealet bør være solbelyst 5 timer eller mer ved jevndøgn. Det samme gjelder på balkong. Boligbebyggelse så vel som skoler, barnehager og lekeplasser, bør plasseres i områder med godt lokalklima og med solforhold som egner seg for formålene.

Gjennomlysning i boliger

Den beste måten er å planlegge godt dagslys i leiligheten er at den får lys fra minst to sider. I blokkbebyggelse, for eksempel storgårdskvartaler, betyr det valg av smale bygningskropper. Når leiligheter er ensidige bør vindusflatene være store, noe som gir godt med lys.

Hvordan vurdere bokkvalitet

Bokkvalitet er et komplekst samspill mellom boligen, bomiljøet og brukeren.

Vi skiller mellom ulike typer bokkvalitet: Teknisk kvalitet, estetisk kvalitet og brukskvalitet. De tre primære kvalitetene bør fungere i god balanse.

Teknisk kvalitet er knyttet til vei, vann og avløpsforhold, riktige stigningsforhold på veier og ramper, ivaretagelse av krav i TEK 10, energi og innneklima, universell utforming etc. og andre tekniske krav i lover og forskrifter. Estetisk kvalitet er utforming og visuelle sansekvaliteter i bygninger og i utearealene (former og materialer i bygninger og bruk av vegetasjon og vann i utearealene). Det kan også dreie seg om hvordan bebyggelse er tilpasset landskap og/eller eksisterende bebyggelse og omgivelser. Estetisk kvalitet bidrar til den gode opplevelsen av arkitektur og omgivelser.

Brukkvalitet er hvordan bygningen eller bomiljøet fungerer og er tilrettelagt for den enkelte bruker. Når vi vurderer brukskvalitet i et litt videre perspektiv er det flere forhold som har betydning:

- Fysiske forhold som bygninger, grønstruktur, boligen og boligområdet
- Sosiale forhold som lokale nettverk, kultur, institusjoner, lag og foreninger

Område med verneverdig verdi

Ringerike kommune:

Nr. 10 Holttangen

Området Holttangen er et svært viktig og bevaringsverdig område. Områdets gatestruktur, som i stor grad representerer byplanlegger Bergs skjematisk rutenett, med liten eller ingen tilpasning til terreng, gir Holttangen et spesielt kategorisk preg. Ved inngangen til 1900-tallet var sentrumsområdene på hver side av elva bebygde. Holttangen var ett av de områdene som var i ekspansjon. Bebyggelsen på Holttangen er også av en særegen art. Vi har valgt å avgrense området ved de eiendommer som ble oppført mellom 1900-1925, med noen avvik. Bebyggelsen som er innenfor det avgrensede område er i stor grad bebyggelse som anses å ha høy eller middels verneverdi i henhold til kulturminneregistreringen gjennomført i 2002. En relativ stor andel av boligbebyggelsen er oppført i sveitserstil. Dette området er ett av to områder i byen der tettheten av denne byggestilen er best bevart. Dette anses å være av en så viktig steds- og miljøverdi at vi har valgt å ta med dette området i registreringen.

Utliklingen i Hønefoss er til debatt i lokalavisa

Videre dukker det stadig opp slike artikler i avisa, der lokalbefolkningen er misfornøyd med utviklingen av byen. Identiteten blir ikke ivare tatt, og "fortelling" går på bekostning av kvaliteten.

NYTT BOLIGPROSJEKT: Hønevegata 40-44 med til sammen 21 nye leiligheter. ILLUSTRASJON: SG ARKITEKTUR

Utbygging eller nedbygging

Byutvikling

SINDRE NØRGAARD
For Nordsia Vel

Hønevegata og de gamle hærverdige husene står for fall, en etter en...

Noen meget bevaringsverdige, andre fra nyere tid og misligholdt. Noen ganger med vilje...

Så starter utbyggerne og durer i vei. Det virker som det eneste de kan komme på for tiden er A4 betongklosser, med steile fasader som virker som høye fengselsmurer. Og langt høyere enn annen bebyggelse i området.

Ja, utbygger i denne saken tar seg til rette. Slikt trives ikke folk med, og sjela i bybildet forsvinner en som en.

Det vi synes er utrolig er at utbygger Sindre Lafton i Hønevegata 40-44 ikke tar noen hensyn til det beskrev-

ne. Her er det tut og kjøer, og pengekassa skal fylles på bekostning av naboer, bysjel, og det vi er stolte av i Hønefoss:

Alle de gamle fine trehusene, og fossen.

Snart er det bare et grelt utvalg i mer eller mindre mislykkede utbygginger, i kjedelige betong mastodonter, nedover Hønevegata.

Det vi også undres på er hvorfor ikke Sindre Lafton så til Varme & Sanitærs bygg litt lengre opp i gata! Her har de brukt en arkitekt som har brutt opp fasaden, lagd saltak slik småhusene har, og skapt spennende mindre løsninger. Og de holdt seg til to etasjer + loft. Ikke fire som forslaget er litt lengre ned i gata hos Sindre Lafton.

Vi husker derimot at utbygger hos Varme & Sanitær la sjela i det for å lage en best mulig løsning, for området.

Nå er det tydeligvis glemt av politikerne og andre ... Eller?

Det viser seg at det er mange planer for utbygging langs Hønevegata, og at diskusjonen her er ganske ansjert. Forholdet mellom utbyggerne og innbyggerne er ikke så bra, da innbyggerne mener man ikke lever gode nok prosjekter som representerer stedet.

Jeg skriver leserinnlegg i lokalavisa

Hønefoss 2100 – Stedsidentitet

Høyhusdebatten ønskes nå velkommen i Hønefoss, og det er veldig bra. Jeg vil med dette innlegget få frem at en slik debatt bør omfatte mer enn kun høyder på hus. Min bakgrunn er en femårig masterutdannelse i arkitektur fra NTNU, hvor jeg nå holder på med en masteroppgave om bokkvalitet og stedsidentitet i Hønefoss.

Det er dessverre slik at mange lar seg blende av flotte illustrasjoner sett fra fugleperspektiv. Det man egentlig bør tenke på er hvordan bygget oppleves når man er i byen – på bakkeplan. På studiet lærer vi at mennesket kun klarer å forholde seg til visse høyder, og bygg over 5 etasjer er det vanskelig for mennesket å relatere seg til. Samtidig er det vanskelig å forholde seg til bakken når man befinner seg over 5 etasjer. Hvem skal bo i disse høyhusene? Småbarnsfamilien? Ensomme eldre? Nyetablerte på gjennomreise i

boligmarkedet? Det er også vanskelig å få til gode gaterom med menneskelig skala for ikke å snakke om enorme skyggeeffekter dersom byggene rundt blir for høye. I tillegg til å se på høyder, må man se på hierarkiet i bybildet. Hva skiller seg ut og hvorfor? I dag er rådhuset og det gamle kraftverket (samt den nye kirken) landemerker i Hønefoss, og er identitetsskapende – de bør være offentlig tilgjengelige (slik som f.eks. elverommet bør være offentlig tilgjengelig for alle). Planene om å bygge høyhus både ved byporten og på øya (kraftverket) underbygger disse landemerkene – og hvorfor? Hvorfor skal bolig, næring eller hotellvirksomhet undergrave identiteten til byen og tiltrekke seg oppmerksomhet? Et annet punkt som bør komme opp i denne debatten er volum på bygg. Forholdet mellom høyder, bredder og takform må harmonere. Også her handler det om stedsidentitet. Bygg som trapper seg oppover eller er skrå hører ikke nødvendigvis hjemme i Hønefoss selv om store kjente arkitektkontor har tegnet dem.

I tillegg til å skille seg ut på at byggene er høyhus, har ingen av forslagene verken materialbruk eller fargebruk som harmonerer med byen. Hvit platekledning eller glass med «pin-ner» har ingenting med Hønefoss å gjøre. Dersom man går i byen og løfter blikket ser man at det er spesifikke farger og materialer som karakteriserer nettopp Hønefoss. Dersom man ønsker at Hønefoss skal få en klar identitet må man bygge videre på, og utvikle nettopp disse.

Det hele faller på politikerne, kommunen og byplankontoret – hva vil dere med Hønefoss? Skal Hønefoss være en attraktiv by for innbyggere og innflyttere må byen ha en klar identitet og karakter. Langsiktig og helhetlig byplanlegging har aldri vært viktigere, og man må tørre å sette klare premisser for utviklingen med tanke på både høyde, bredde, volum, aktivisering av gaterommet, farge- og materialbruk. Når man har utarbeidet en gjennomtenkt og tydelig byplan må denne respekteres og overholdes – ingen unntak. Så – tåler Hønefoss høyhus? Nei.

Adeline Arnesen
Arkitektstudent, NTNU

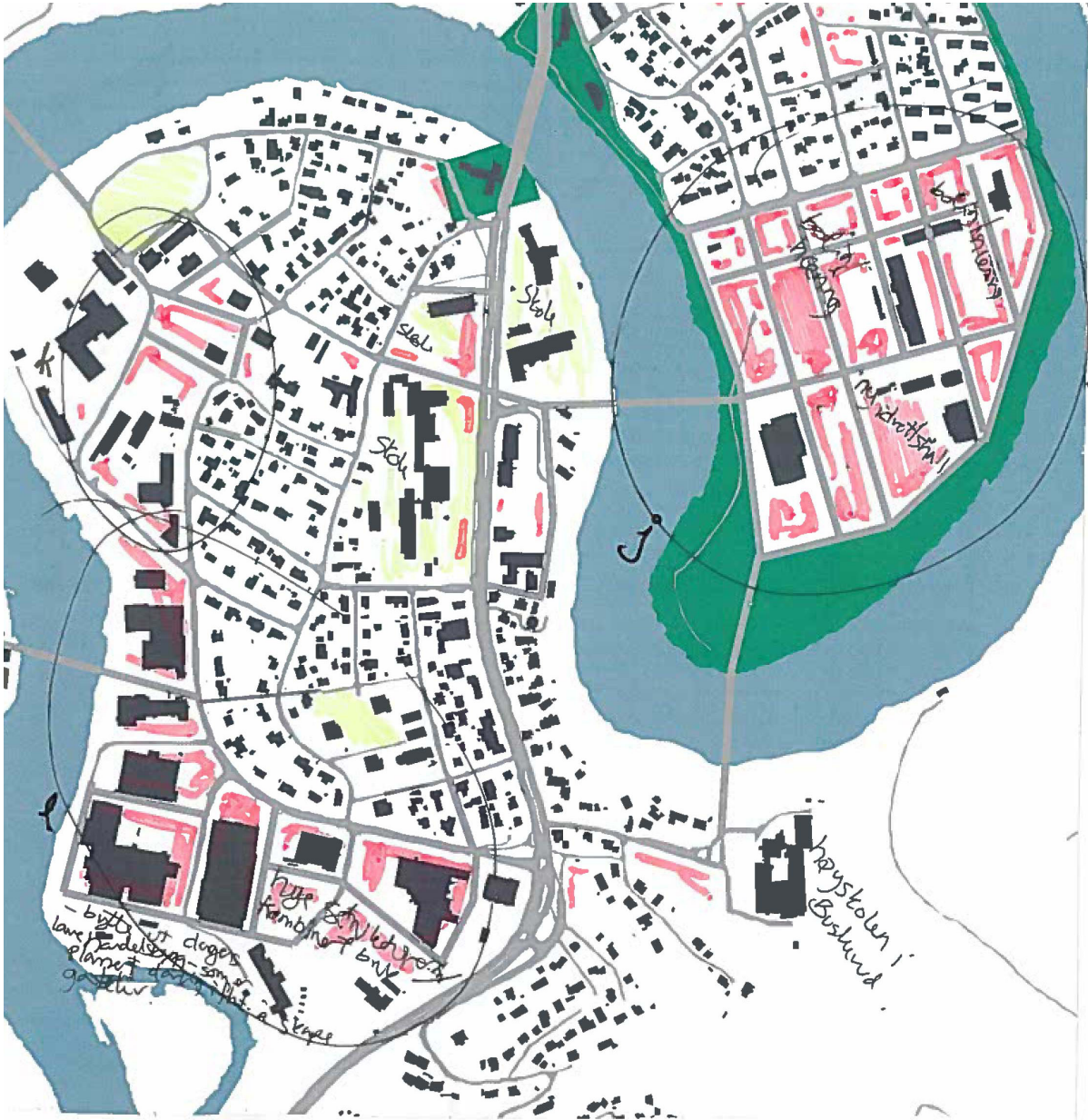
23.januar 2017, Ringerikes Blad

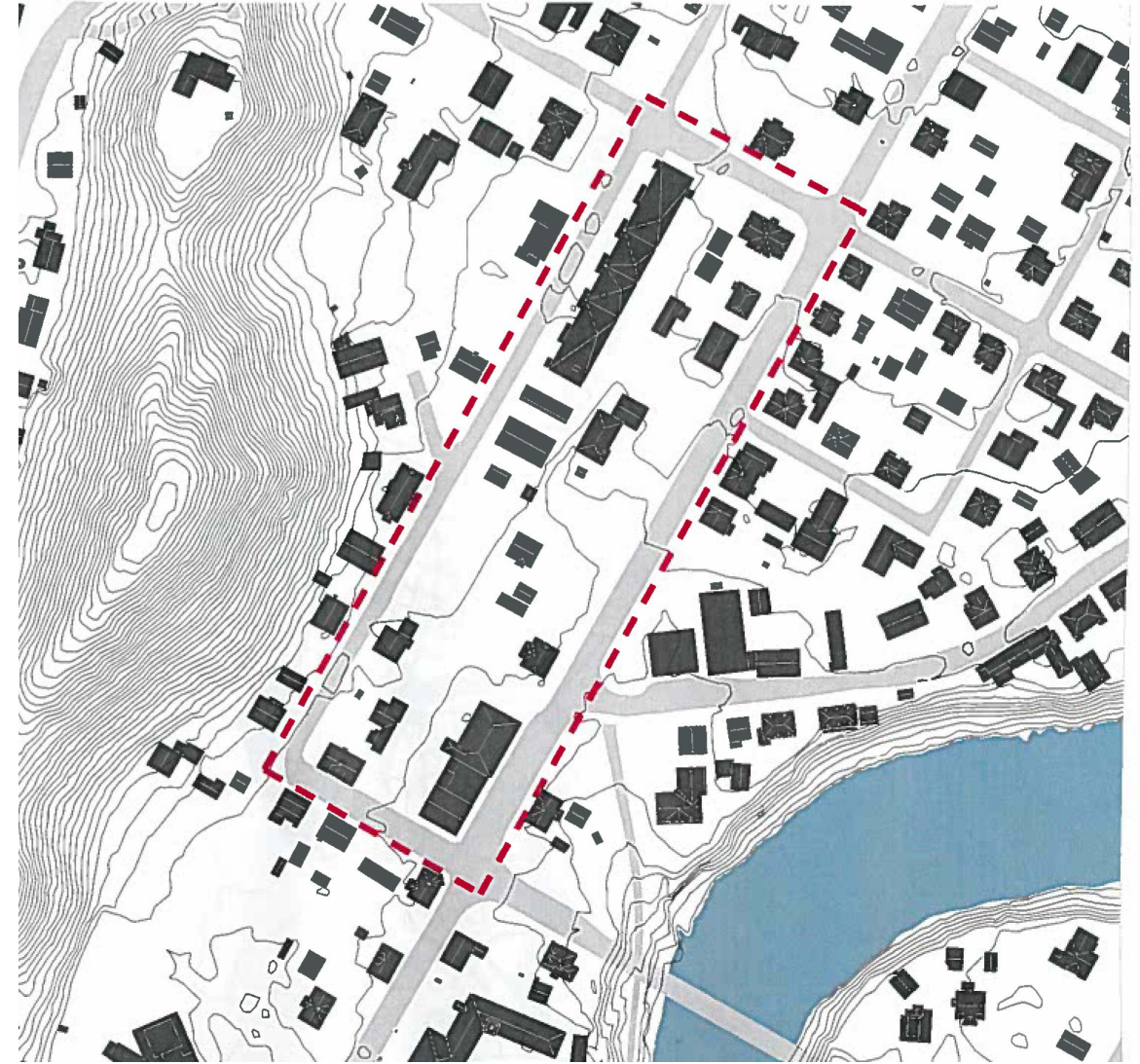
Prosess fortetningspotensiale og valg av tomt

Velger stort kvartal med mye fortetningspotensiale

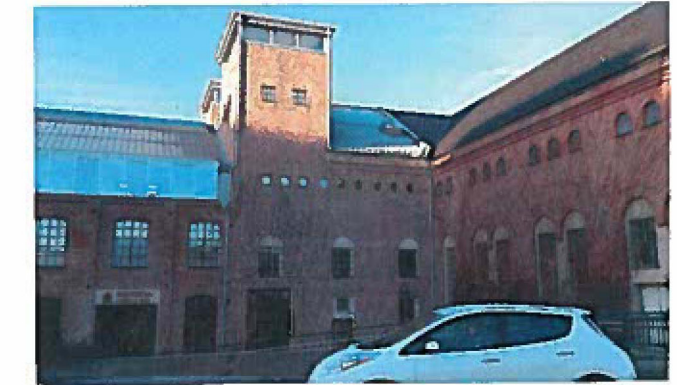
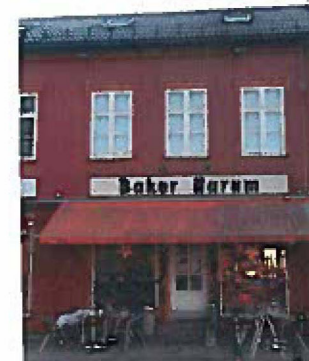
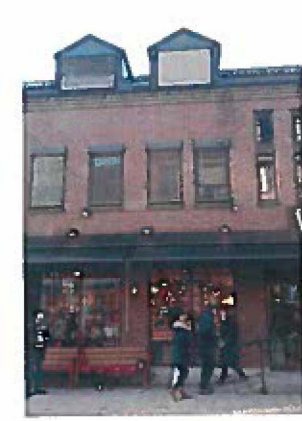
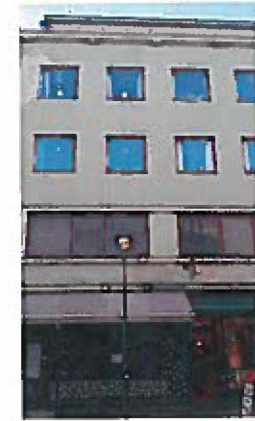
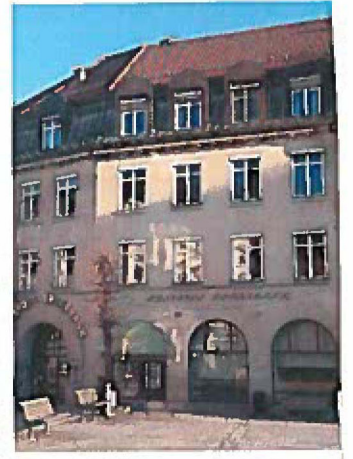
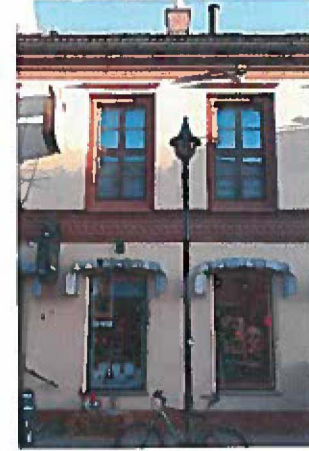

Undersøker bygg og registrerer farger og materialer på byggene langs og ved Hønengata og opp mot søndre torv.

10) bidrar til historisk bygg, men fraværet av moderne og viktig å få med historiske bygg, men fraværet av moderne bygg skyldes først og fremst at ingen (på torget/storgata) moderne bygg hadde spesielt stor estetisk verdi.

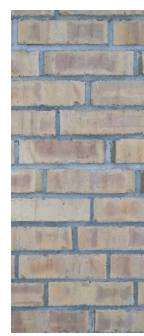
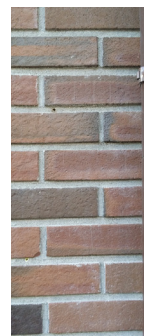
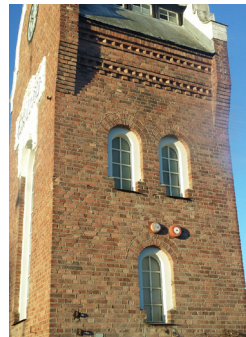

— et utvalg av byggene på eller nær mitt kvartal

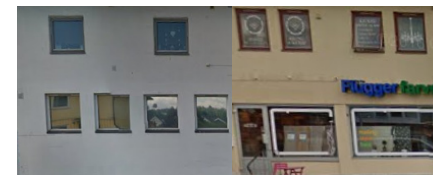
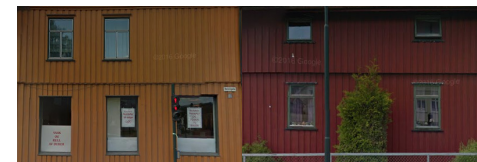

Det gamle kraftverket rett ved Hønefossen.

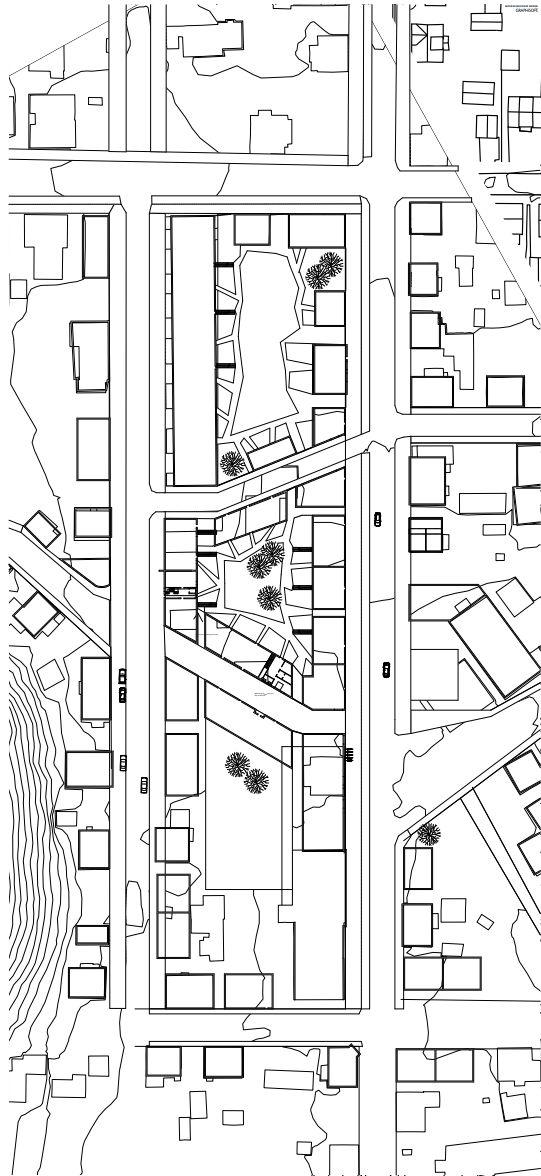
Historisk tegl, Fargespenn:
3030 Y90R
2020 Y40R
5030 Y50R

Prøver å finne stedets identitet og karakter

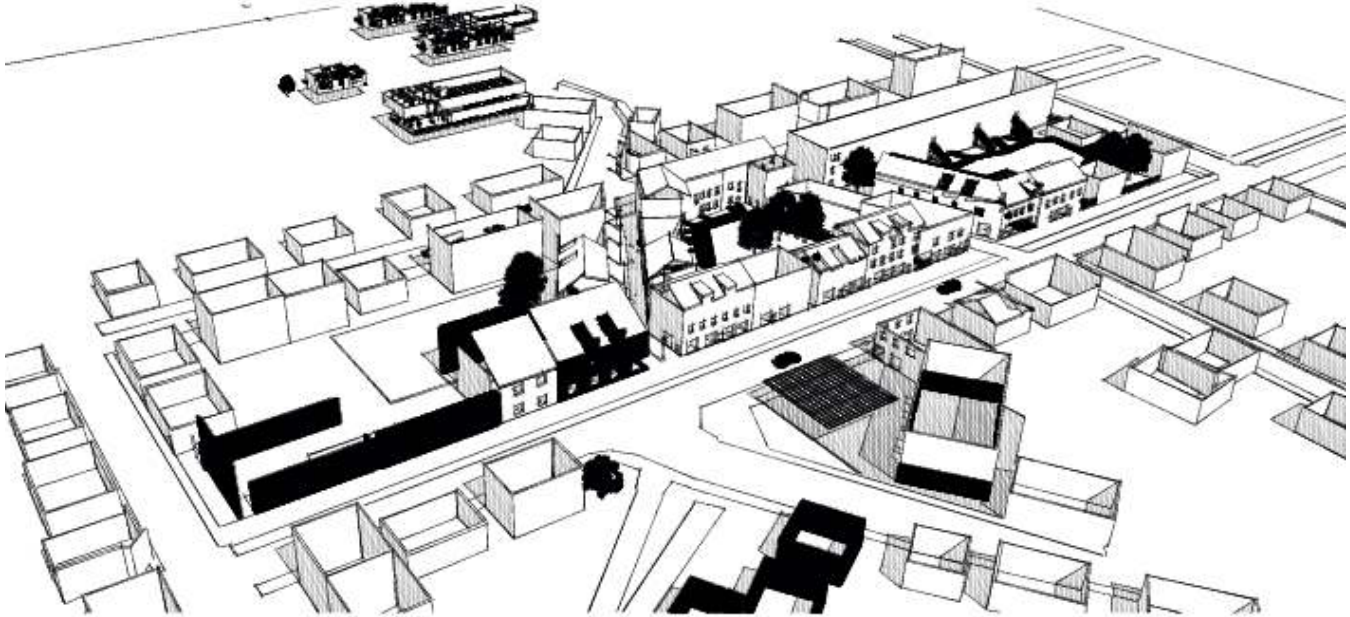

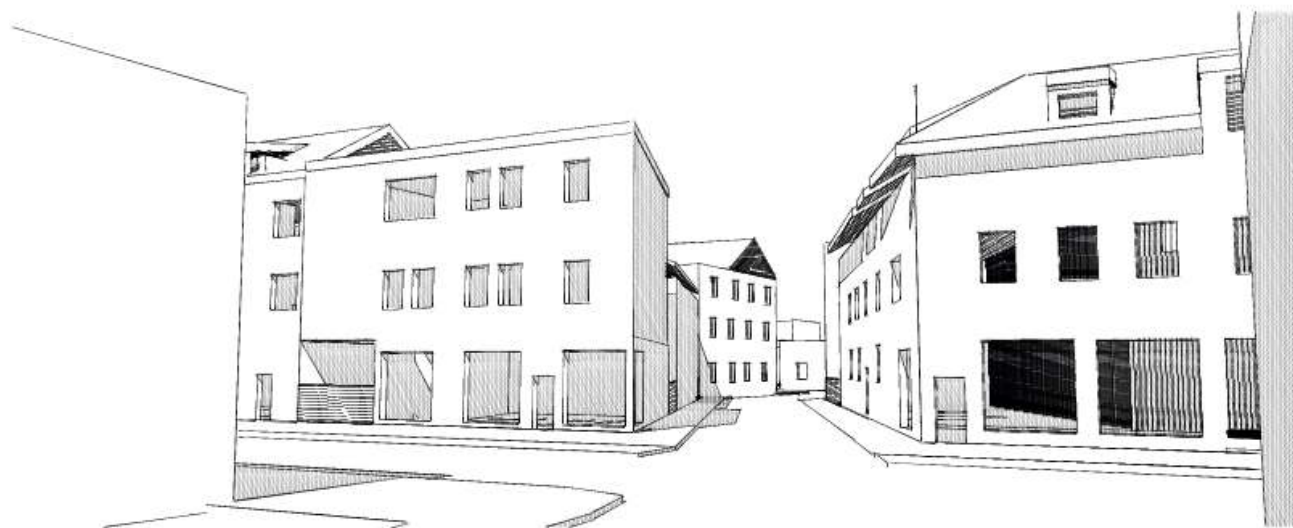
Prosess utvikling av kvartalet og gateløp

Utvikler kvartalet

Volum, siktlinjer og plassering av bygg er viktig

Mine forslag til fortetting og ny tverrgate (forlengelsen av Haugs gate)

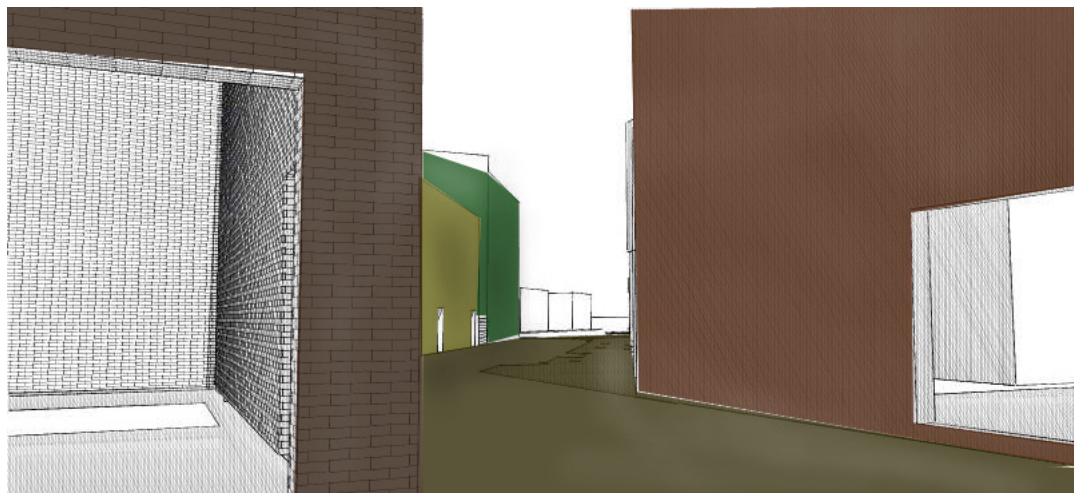

Utvikling av tverrforbindelsen, siktlinjer og kryset

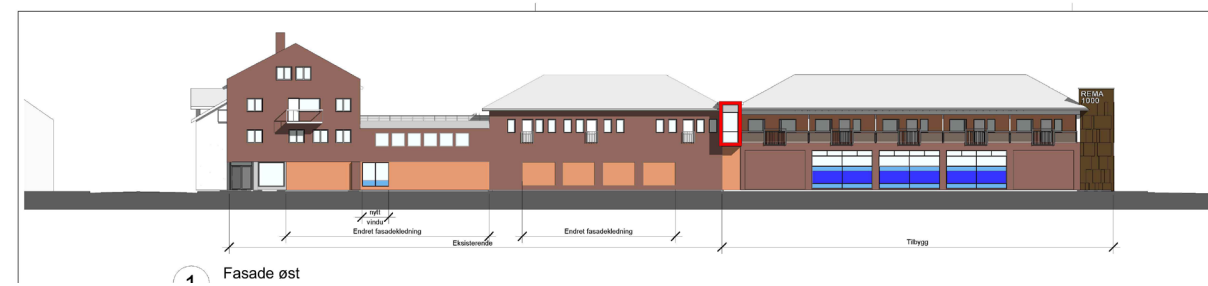

Mine forslag til fortetting og størrelse på volumene

Testing av siktliner og farger på volumene

Den planlagte utvidelsen av Hønegata 18 legger føringer for siktlinje mellom eksisterende tursti og St. Hanshaugen. Jeg lager min egen vesjon av utvidelsen.

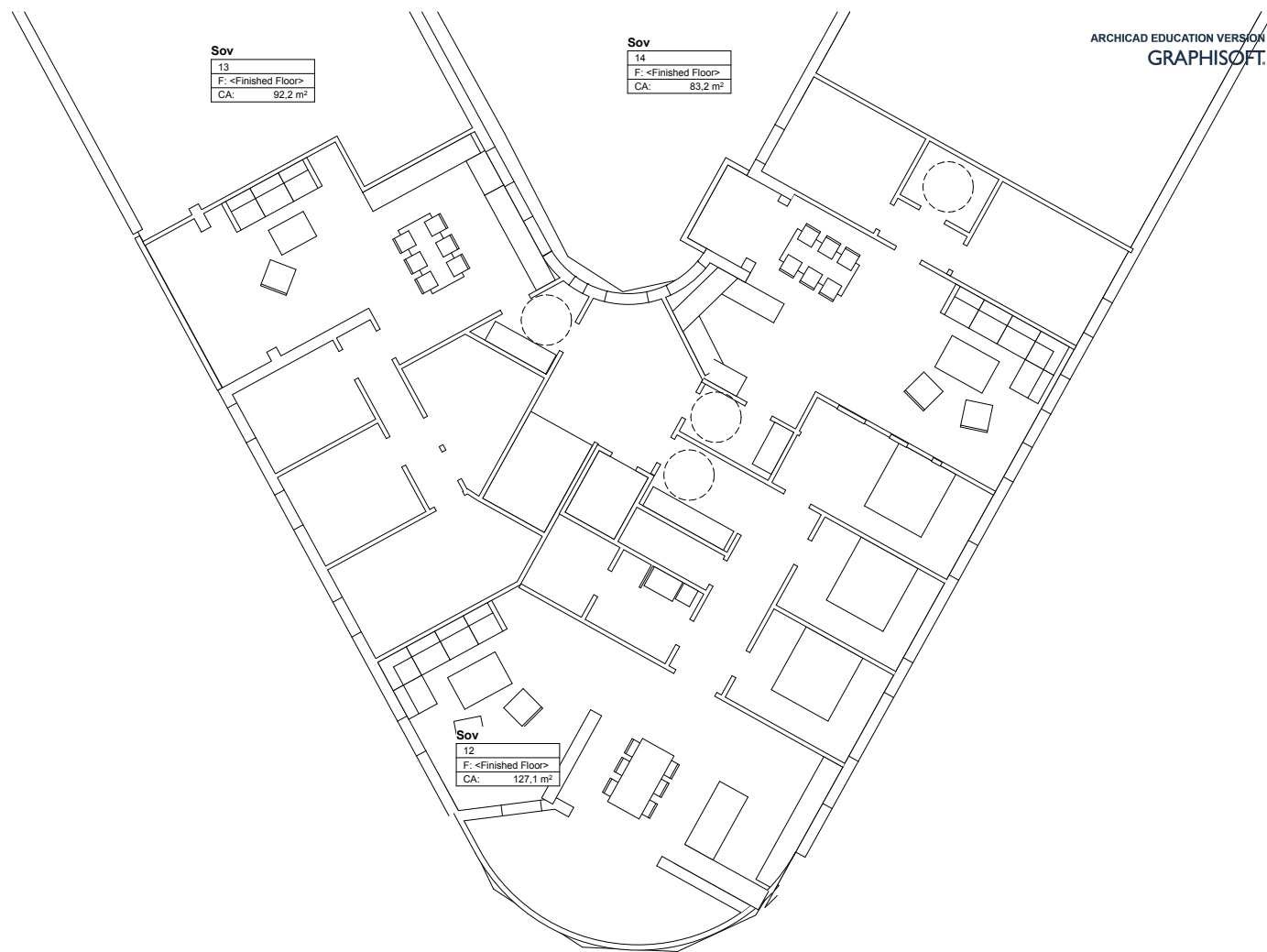
Eksisterende bygg   Planlagt utvidelse

Utvikling av byggene i kvartalet med bolig/ næring

Utvikling av leiligheter i hjørnene.

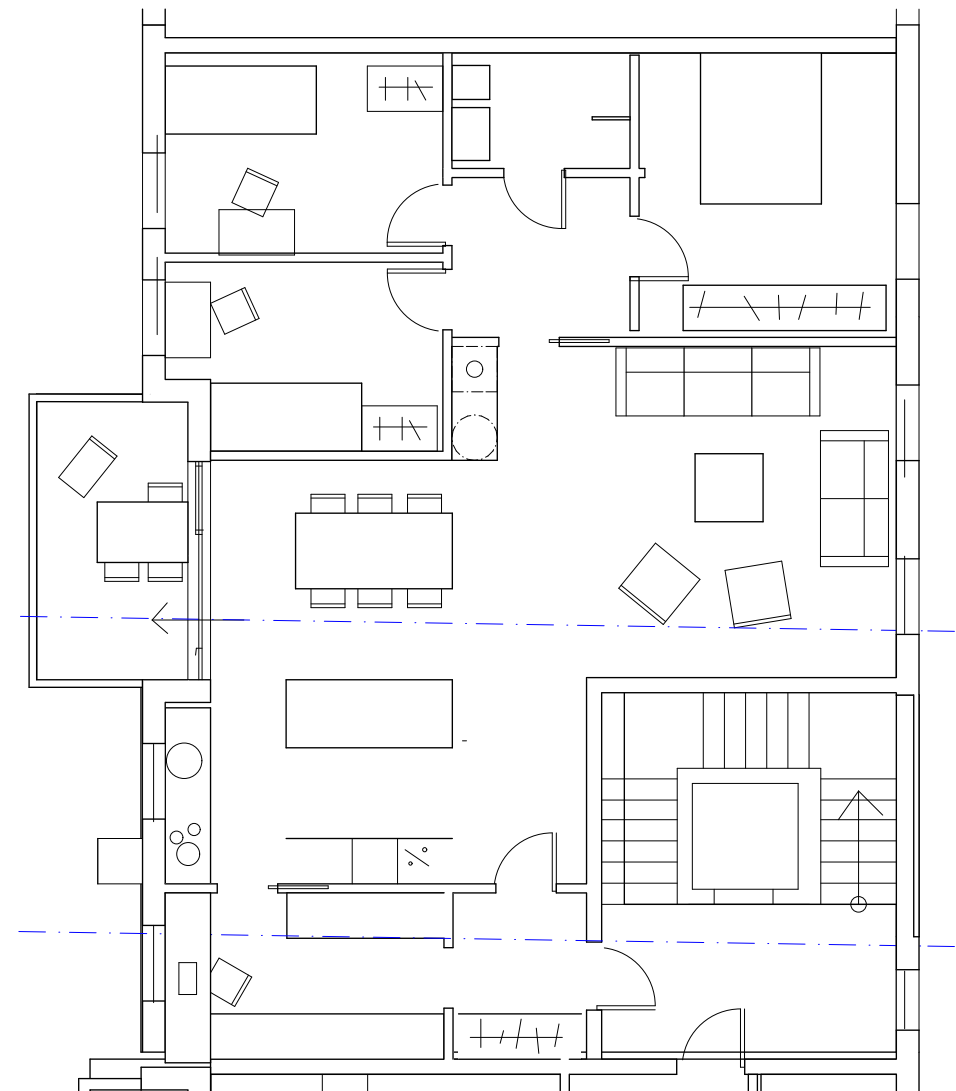
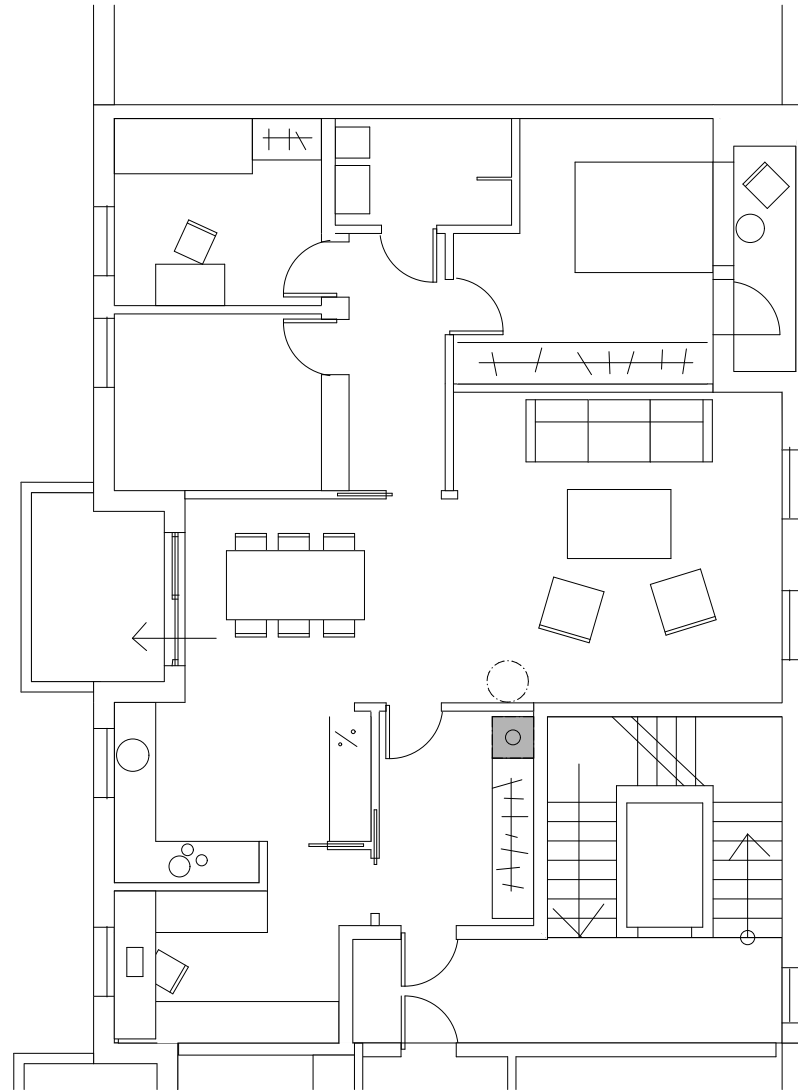
Perspektiv gjennom bolig -

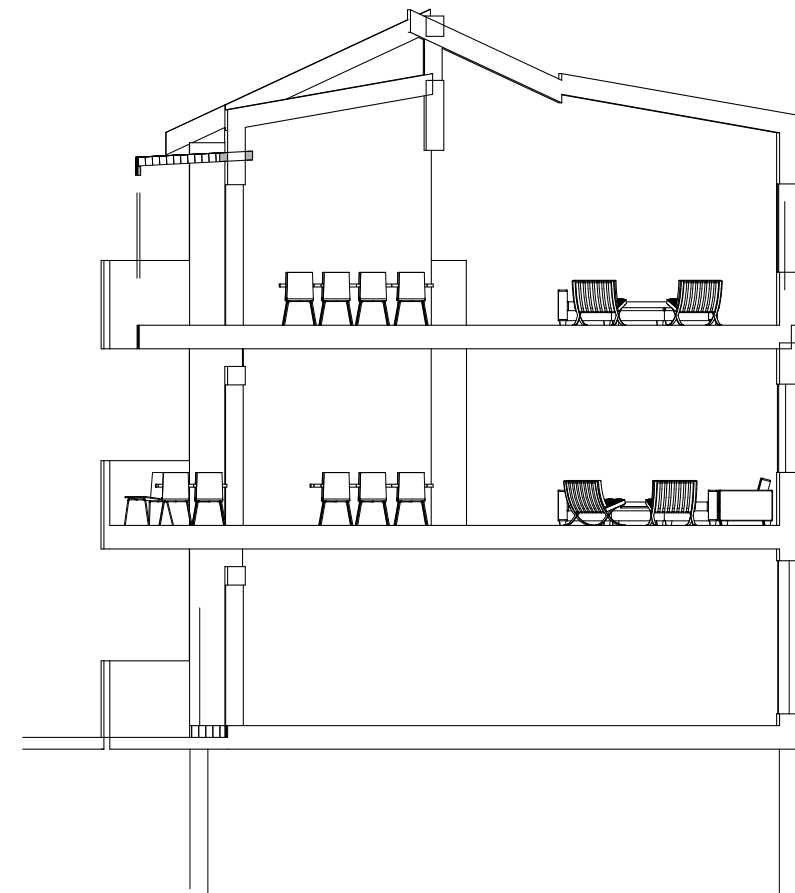
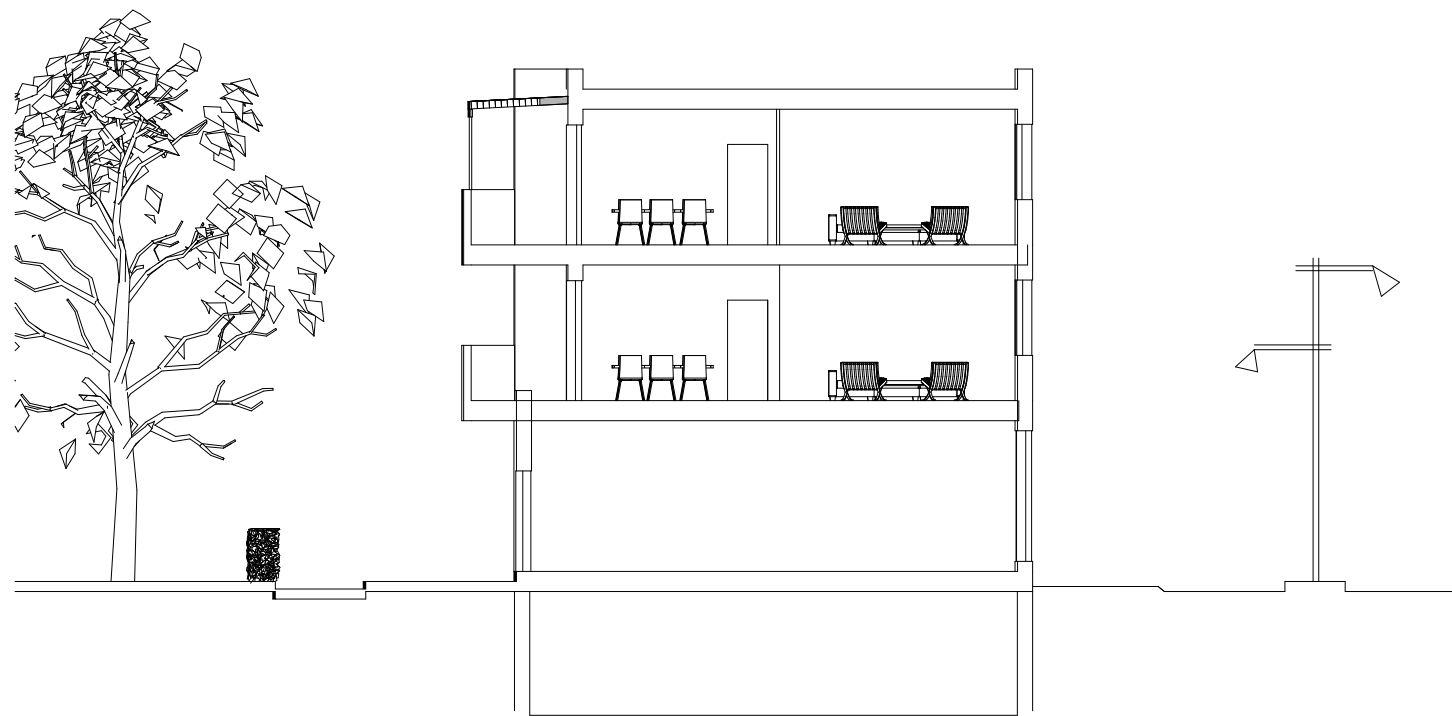
ser gårdsrommet, men er skjermet for innsyn

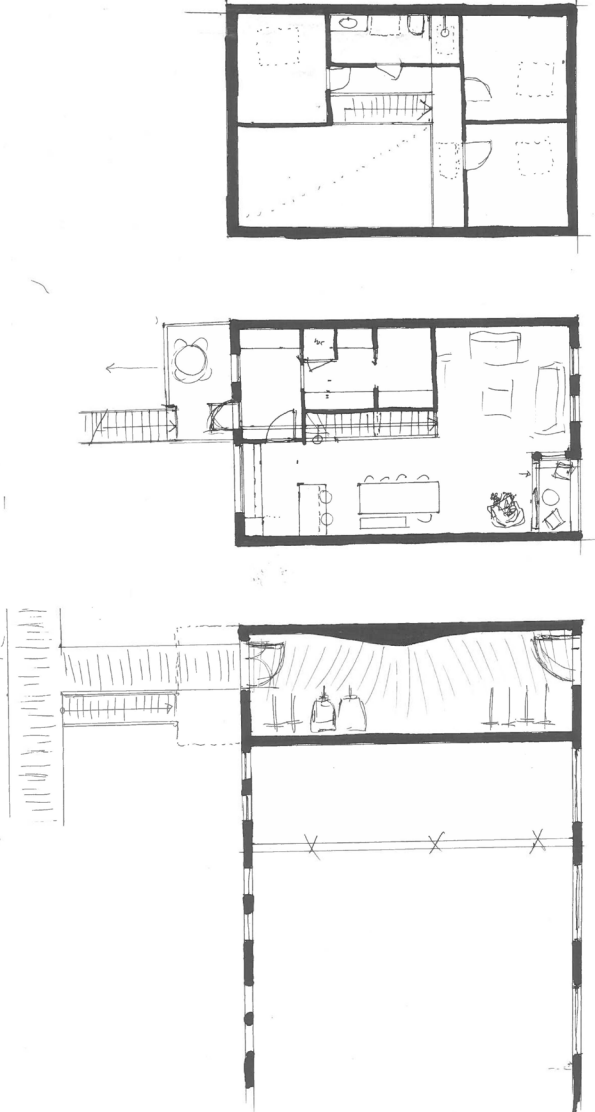
Utvilking av leiligheter

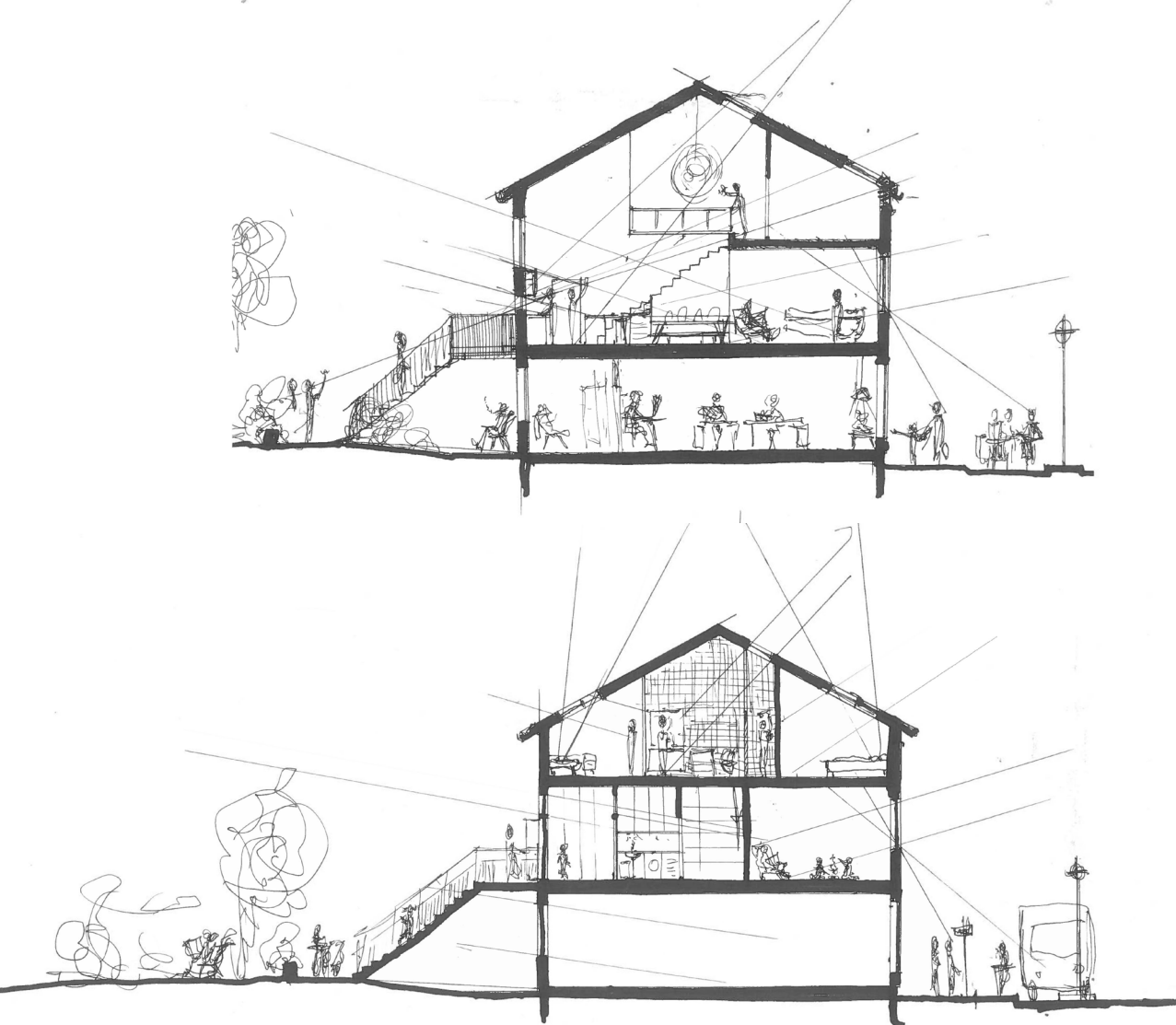
Undersøker snittet - og mulighet for private, skjermede uteplasser

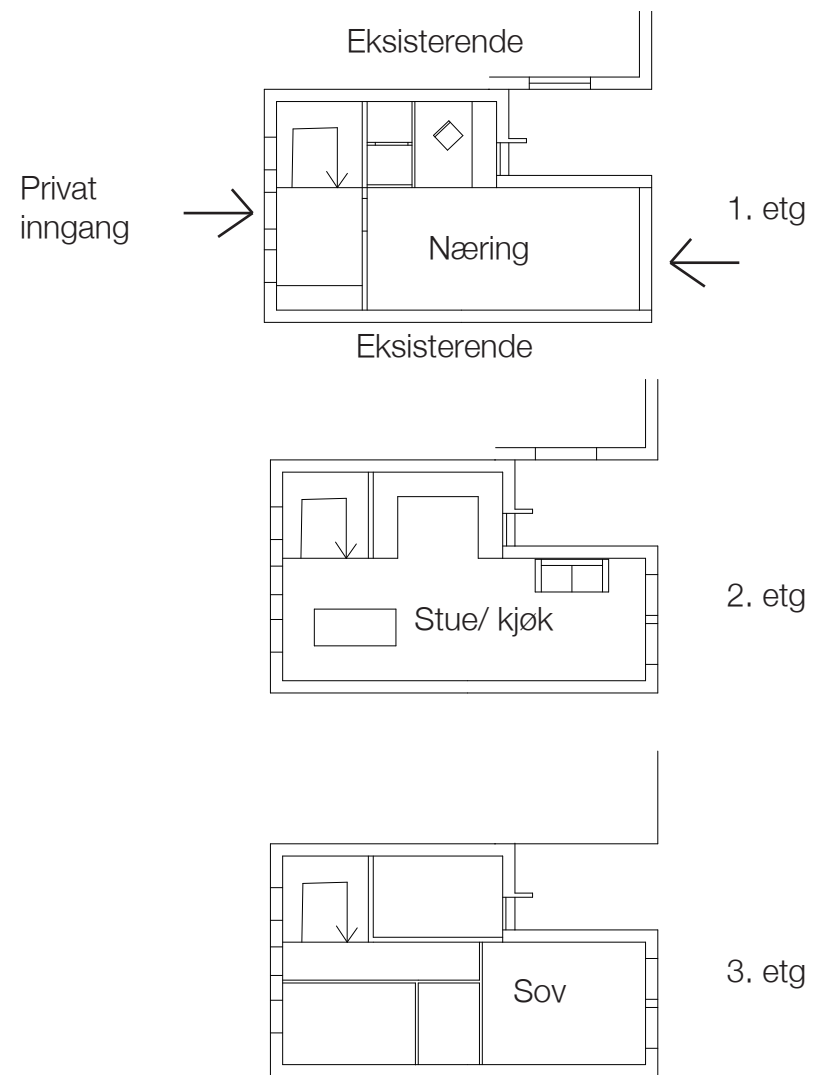
Bakkekontakt selv fra øvre etasjer

Tredimensjonale leiligheter med flere lysinnfall

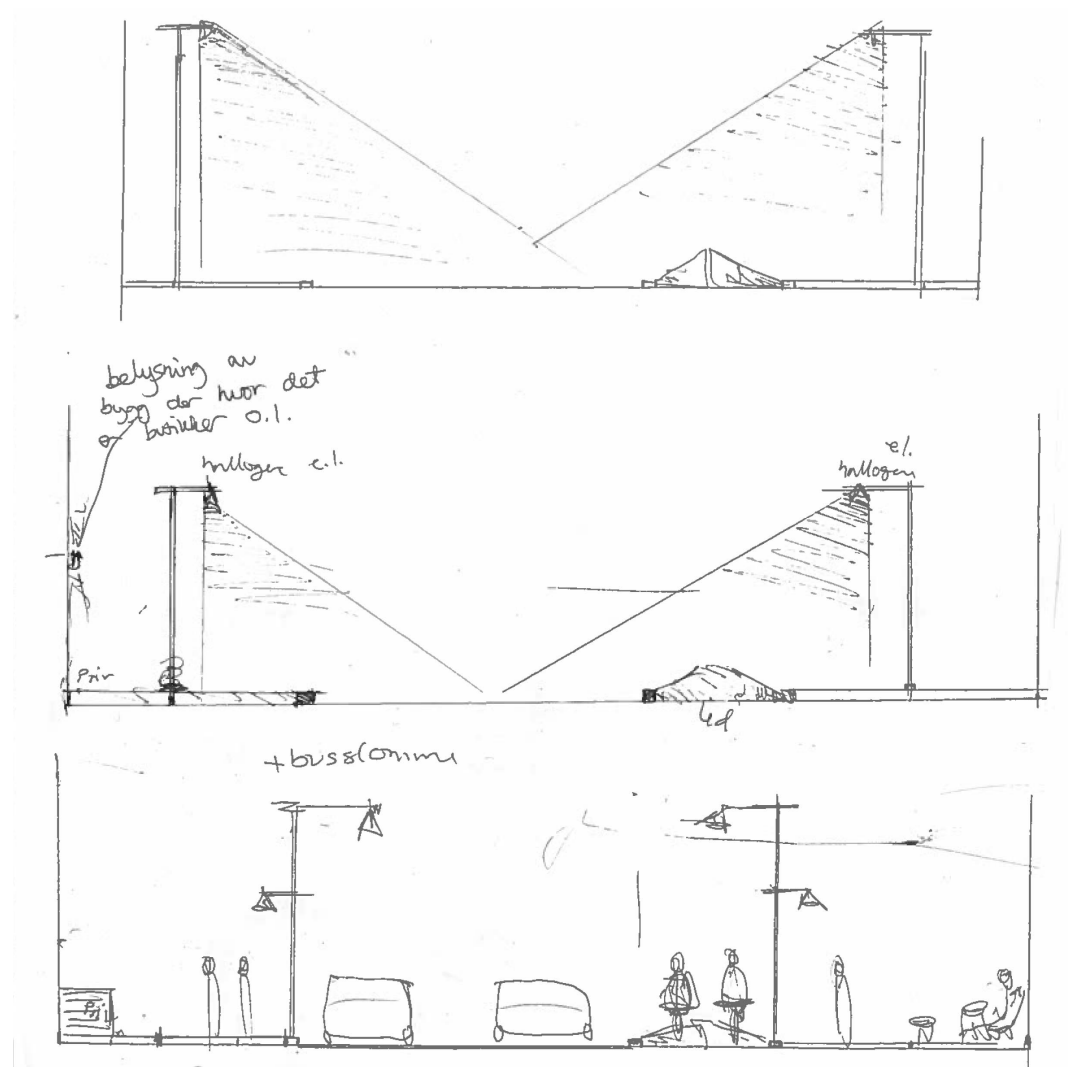
Undersøke planløsning på smal innfall mellom Hønengata 30 og 30A

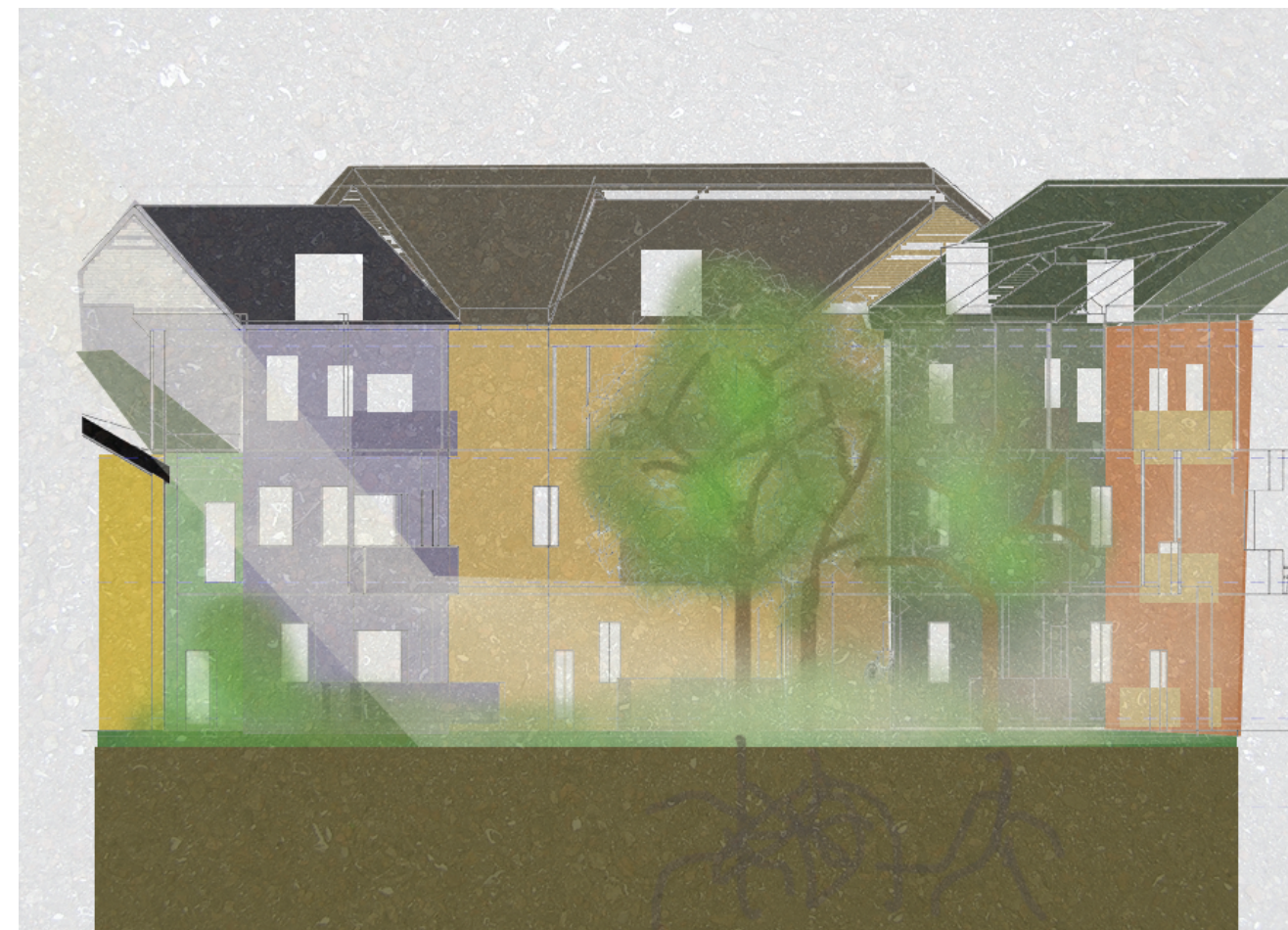
Arbeider med gårdsrommet

Utvikler gatesnitt med fokus på sykkelvei og belysning

Perspektivskisse bakgård med fargede bygg

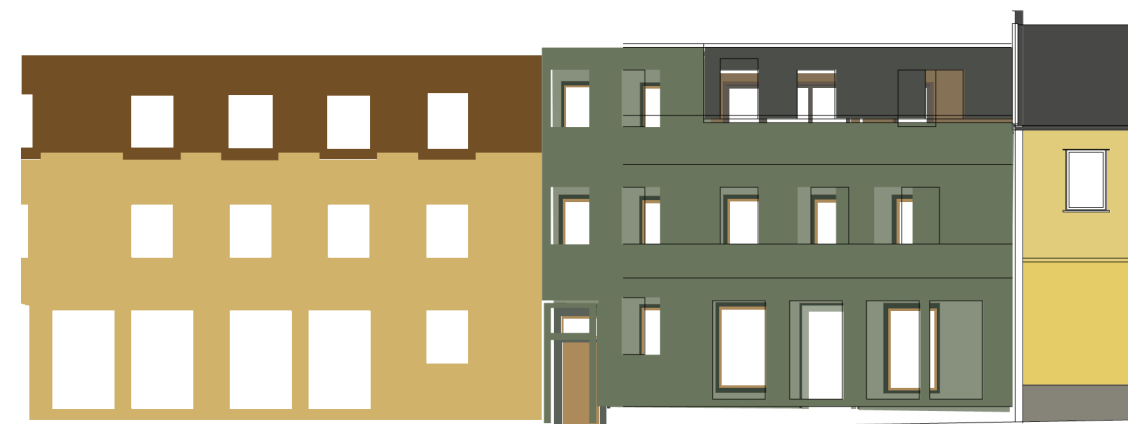
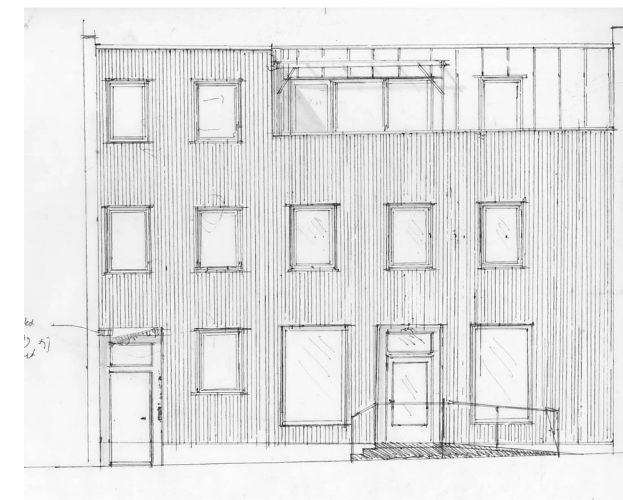

Undersøkelser av materialer, farger og volum og uterom

Skisserer fasader og tester med farge

Skisserer fasader og tester med farge

Fargeøvelse - jeg fargesetter moderne trearkitektur

Jeg prøver å finne inspirasjon til hvordan man kan fargesette moderne arkitektur, men finner ingenting. Jeg lager min egen fargeøvelse for å se om uttrykket fortsatt vil være "moderne" med farge.

Fargetest moderne tre arkitektur

Brendeland og Kristoffersens massivtrebygg på svartlamoen er her blitt fargesat og satt inn i Høneingata for å teste det moderne fargesatte uttrykket.